

Derleme Makale / Review Article

Asya Kıtasındaki Gerilmiş Sınırlar

Tensioned Borders in Asian continent

Murat ÇINAR¹

<u>Gönderim Tarihi</u>	<u>Revizyon Tarihi</u>	<u>Kabul Tarihi</u>
<u>16.11.2019</u>	<u>28.11.2019</u>	<u>01.12.2019</u>

Önerilen Atıf / Suggested Citation:

Çınar, M., 2019, Asya Kıtasındaki Gerilmiş Sınırlar. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 314-345.

Öz

Bu araştırmanın amacı Asya kıtasında yaşanan sınır problemlerinin nedenlerini ve günümüzdeki durumunu incelemektir. Araştırmada yöntem olarak betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Günümüz sınırlarının düzenli bir şekilde oluşması tarihsel olarak 1815 Viyana, 1919 Versay ve 1945'te Postdam gibi uluslararası konferanslara dayanır. Sınırların belirlenmesinde güçlü ülkeler, daha geniş coğrafyalarda emperyal güçlerini etkin bir şekilde kullanmak, kendi çıkarlarına olacak bir barışı sağlamak öncelikli hedefleri olmuş ve siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel durumu çoğu zaman dikkate almamışlardır. Dünya haritasının gelecekte değişime uğraması kaçınılmazdır. Günümüzde problemlili sınırların her iki tarafındaki milletler çeşitli tarihsel ve kültürel motivasyonlara sahiptirler. Kuzey-Güney Kore, Azerbaycan-Ermenistan, Filistin-İsrail, Hindistan-Pakistan...vb. ülkelerin sınır problemleri devlet politikalarına ve milletin benliğine o kadar işlemiştir ki özellikle karşılıklı olarak kabul edilebilir çözümlerin elde edilmesi bile çok zordur. Sınır anlaşmazlıklarının kökenleri eski ve trajik nedenlere dayanabilmektedir. Bunun yanında ülkelerin sahip olduğu stratejik konumları, yer altı ve yerüstü kaynakları, ulaşım yolları, etnik veya dini kimlikleri, ideolojileri sınır sorunlarının çıkmasının temel nedenleridir. Asya kıtasındaki ülkeler arasında yaşanan sınır problemlerinin doğurduğu gergin ve huzursuz ortam başta ekonomik rekabet olmak üzere birçok alanda batılı ülkelerin lehine sonuçlar doğururken Asya ülkelerinin aleyhine sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bu sınır problemlerinin çözülmemesi çatışma veya savaşa dönüşmesi, sorunun küresel bir meseleye dönüşmesine neden olmaktadır. Ortaya çıkan sorunlar neticesinde ortaya çıkacak savaşlar uluslararası boyutta göç dalgasına ortam hazırlayacaktır. Bunun yanı sıra gerilimler sınırlarda silah ve askeri yığınağı yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum Asya kıtasındaki ülkelerin savunma için yapacağı harcamaların artmasına yol açarak o ülke vatandaşlarının refah düzeyinin düşmesine yol açacaktır. Refah düzeyini düşmesi toplumların ulusal ve uluslararası alanda sosyal, kültürel, bilimsel ekonomik vb. katkıların ötelenmesine yol açacaktır.

Anahtar Kelimeler: Asya, Sınır, Coğrafya, Devlet, Çatışma

Abstract

The aim of this study is to examine the reasons and current situation of border problems in Asia. In this research, descriptive survey model was used. The regular formation of today's borders is historically based on international conferences such as Vienna in 1815, Versailles in 1919 and Postdam in 1945. In the determination of the borders, strong countries have prioritized targets to use the imperial powers effectively in wider geographies and to provide a peace for their own interests and they have not taken into consideration the political, social, economic and cultural situation most of the time. It is inevitable that the world map will change in the future. Today, nations on both sides of problematic borders have various historical and cultural motivations. North-South Korea, Azerbaijan-Armenia, Palestine-Israel, India-Pakistan ... etc. border problems of countries have so much to do with state policies and the self of the nation that even mutually acceptable solutions are very difficult to achieve. The origins of border disputes can be tragic and old. In addition, the strategic position of countries, underground and surface

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen. E-posta: muraticinar6333@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7436-2114>

resources, transportation routes, ethnic or religious identities, ideologies are the main reasons for the emergence of border problems. The tense and restless environment created by the border problems among the countries in the Asian continent can lead to consequences in favor of Western countries in many areas, especially economic competition, and may lead to unfavorable consequences for Asian countries. If these border problems are not solved, then the conflict or war turn into a global issue. The wars that will emerge as a result of the problems that will arise will prepare the environment for the migration wave on an international scale. In addition, tensions necessitate the construction of weapons and military masses at the borders. This situation will lead to an increase in the defense expenditures of the countries in the Asian continent and will decrease the welfare level of the citizens of that country. Decrease the level of welfare of societies in the national and international area social, cultural, scientific economic and so on. contributions will be delayed.

Keywords: Asia, Border, Geography, State, Conflict

1. Giriş

Siyasi coğrafya açısından sınır denildiğinde ilk akla gelen konulardan biri devlet sınırları olup, özellikle son dönemde dünyada kurulan yeni devletler, yaşanan çatışmalar, sınır ötesi hareketler ve savaşlarla sürekli gündemdeki yerini korumaktadır (Gümüştü, 2010, s. 80). Küreselleşen dünyada sınırların sanal olarak ortadan kalktığı düşünülse de gerçekte sınırların varlığı yadsınamaz. Ulaşım ve iletişimin geliştiği, ülkelerin birbiri ile ilişkilerinin arttığı günümüz dünyasında insanlar artık aralarındaki sınırları ticaret, spor, evlilik, eğitim ve turizm gibi birçok etkenle ortadan kaldırmaktadır. Buna karşın dünya coğrafyasında geçmişten süregelen sorunlarla oluşmuş sınırlar (Kuzey ve Güney Kore, Pakistan-Hindistan, Azerbaycan - Ermenistan...vb.) günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.

İnsanlık tarihi boyunca yaşam döngüsü sınırlarla belirlenmiş ve belirlenen mekanlarda yaşam devam etmiştir. Aksi bir durum çatışma ve savaşlara yol açmıştır. Sınır, coğrafi bir ifade olmasına karşın sınır fikri aynı zamanda politik bir unsuru temsil eder. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre sınır kelimesinin kökeni Rumca sinoro kelimesinden gelmekte olup iki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut anlamındadır (TDK, 2019). Dünya nüfusuna oranla toprakların bol sayılabileceği ve insanların çoğunlukla şehir tipi devletlerde yaşadığı çağlarda siyasal sınırlar, bugünkü kadar üzerinde durulan bir konu değildi. Romalılar kurdukları yeni bir şehir ya da koloninin sınırını genellikle sabanla sürerek tespit ederlerdi. Ancak site devletlerinden geniş topraklara dayanan devlet biçimine geçilince sınır çizgilerini daha ciddi ve kesin olarak işaretlemek ihtiyacı doğdu ve bu durum Roma kanunlarında da yer alan önemli bir husus haline geldi. Eskiden toprak üzerinde belli belirsiz işaretlerle oluşan sınır çizgileri ya da boş bırakılan sınır bölgeleri bugün yerlerini çok belirli ve oynatılması güç kesin çizgilere bırakmıştır. Özellikle sömürgeciliğin tasfiyesi ve yeni devletlerin ortaya çıkışı gibi olaylar, uluslararası ilişkilerde sınırlara daha da büyük bir önem kazandırdı (Günel, 1997, s. 85-87).

Tarih boyunca insanların özellikle tarım, hayvancılık ve madencilik gibi faaliyetleri, mekân duygusunu zaman içerisinde geliştirmiştir. İnsanoğlu sahiplenme duygusu ile yaşadığı coğrafya ile bir bağlantı kurmuş ve her zaman kendini üzerinde yaşadığı toprakla ilişkilendirmiştir. Bu topraklar üzerindeki varlığının devamı için toprağı koruması gerektiğı düşüncesini en temel düşünce olarak benimsemiştir. Bu düşünce yaşadığı mekân ile arasında başta vatan kavramı olmak üzere birçok derin içeriğe sahip duyguların oluşmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Vatan kavramı, bir milletin sahip olduğu ortak alan duygusunun temelini oluşturur. İnsanlar güvenlik nedeniyle yaşadığı mekânın etrafını bahçe duvarı gibi sınırlarla sağlarken, yaşadıkları şehirleri ise kaleler ve surlarla çevirmişlerdir. Günümüzde ülkeler daha geniş sınırları çeşitli güvenlik ekipmanları ile koruma altına almıştır. Milli politika açısından, sınırlar devletin egemenlik kurduğu coğrafyanın belirlenmesi açısından önemlidir. Haritalarda sınırlar ince çizgiler olarak görünür fakat sınır sadece bir çizgi değildir. Sınırlar ülkelerin egemenliğini, şeref ve haysiyetini, geçmişine olan saygısının kalıcılığını temsil eder. Kristof (1959, s. 281)'a göre sınırların varlığı, siyasal topluluğun görece bir olgunluk ve düzen derecesine ulaştığının ve hukuk kurallarına uygunluğunun bir işaretidir. Sınır oluşturan dört resmi adım vardır:

1. Bir sınır tanımlanması veya kurulması,
2. Haritacılar tarafından sınırlandırılması,
3. Yerdeki sınırlamalar
4. Düzenli idari uygulamalardır (Pathak, 2014, s. 3).

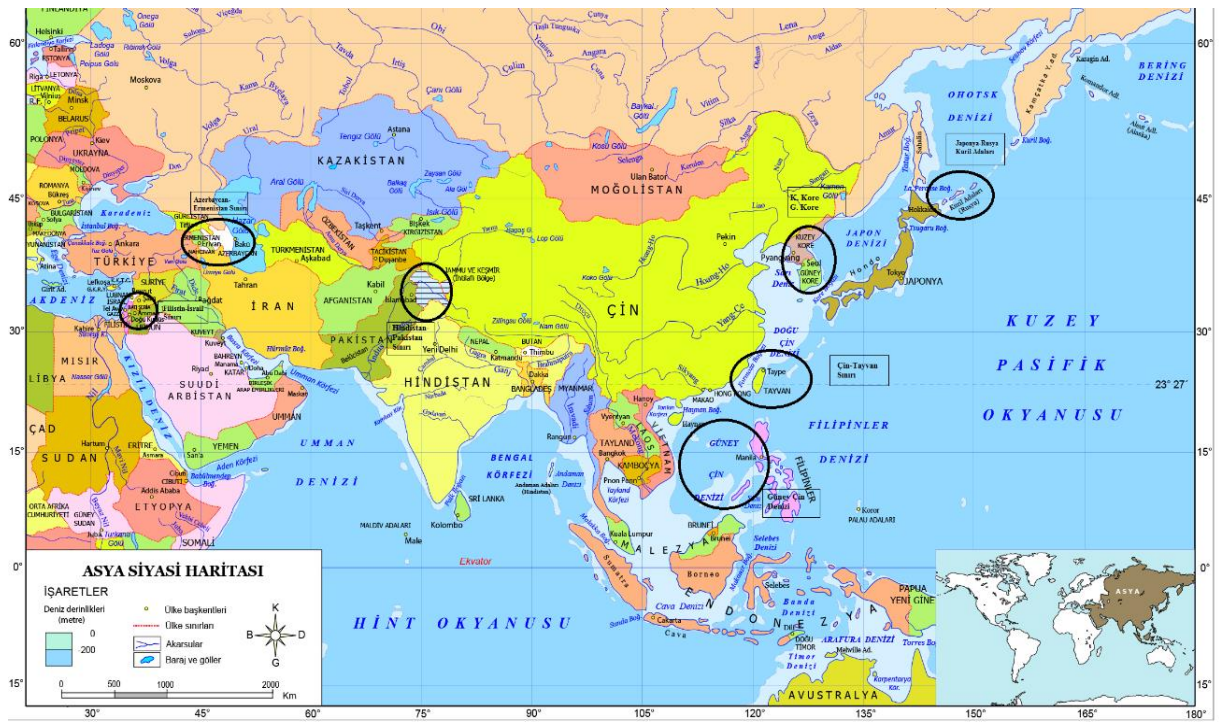
Günümüze kadar sınır çalışmaları siyaset bilimciler, sosyologlar, etnologlar, psikologlar, antropologlar, dilbilimciler, ekonomistler, fiziki coğrafyacılar ve hatta daha teknik bilimlerdeki uzmanlar tarafından paralel olarak geliştirilen disiplinler arası bir çalışma alanına dönüşmüştür. Geçmişten günümüze kadar kurulan ülkelerin sınırları çok çeşitli kıstaslara göre belirlenmiş olmakla beraber, akarsular, dağlar, göller gibi doğal unsurlar sınırların belirlenmesinde öne çıkmaktadır.

Bugün sınırların öneminin daha iyi anlaşılması için, ilk olarak onların tarihsel olarak nasıl ortaya çıktığının bilinmesi gerekir. Tarihsel süreç dikkate alındığında birçok ülkenin geçmişten günümüze kadar devam eden sınır problemlerinin olduğu görülür. Bu problemler çoğu zaman çatışmalara ve savaşlara neden olmuştur. Sınır anlaşmazlıklarının her birinin kendine özgü özellikleri ve sorunları vardır. Problemler sınırların tarafı olan milletler ve liderleri farklı duygu ve düşüncelere sahiptirler. Bu durum onların milli motivasyonlarının, karakterlerinin önüne geçmesine neden olmaktadır. Bu motivasyon kabul edilebilir çözümlerin ortaya çıkmasına veya çıkması durumunda kabul edilmesine engel olmaktadır. Kimi zaman sınır anlaşmazlıklarını

çözmek amacıyla müzakereler yapılırken kimi zaman bu durum çatışmalara veya savaşlara yol açmaktadır. Birçok sınır anlaşmazlığının kökeni geçmişe dayanmaktadır. Sınır anlaşmazlıkları ve çatışmalarının nedenleri arasında dini ve etnik kimlik, doğal kaynaklar, ulaşım ve güvenlik açısından stratejik öneme sahip yerler gösterilebilir. Günel (1997, s. 114)'e göre ülkeler arasındaki sınır anlaşmazlıkları 4 bölümde toplanabilir:

1. Bir devlet başka bir devletin karasuları ya da toprakları üzerinde hak iddia edebilir.
2. Sınırın fonksiyonu ile ilgili değişiklikler anlaşmazlık konusu oluşturabilir.
3. Sınırın, konferans masasında ve harita üzerinde belirlenmesi sırasında kullanılan müphem (belirsiz) ve çelişkili tanımlamalar, yanlış yer isimleri ve arazide mevcut olmadığı görülen noktalar anlaşmazlığa yol açabilir.
4. Sınırdaki bulunan petrol ve maden kaynaklarından, akarsulardan ve denizaltı zenginliklerinden yararlanmak hususundaki girişimler iki ülke arasında bir sınır anlaşmazlığı başlatması.

Günümüzde Asya kıtası başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde sınır bölgelerinden kaynaklı birçok gerilim ve çatışma bölgesi bulunmaktadır. Asya kıtasında gerilimli sınırların bulunduğu başlıca bölgeler şekil 1'de verilmiştir;



Şekil 1: Asya kıtasında başlıca gerilimli sınırlar (URL 1 adresinden erişilmiş ve düzenlenmiştir)

2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Asya kıtasında yaşanan sınır problemlerinin nedenlerini ve günümüzdeki durumunu irdelemektir. Ülkelerin hakimiyet kurdukları coğrafi ortamları fiziksel anlamda pek değişmemekle birlikte jeopolitik durum dönemin şartlarına göre değişebilmektedir. Değişen güç odaklarının zaman içerisinde yaşanan sınır sorunlarını kendi jeopolitik ortamlarına uygun siyasi, ekonomik ve askeri menfaatleri doğrultusunda çözebilecekleri, kendi oluşturacakları yeni jeopolitik teorilerin bu sorunların çözüm kaynağı olacağı düşünülmektedir. Çalışmayı önemli kılan Asya kıtası üzerinde görülen sınır problemlerine toplu bir bakış açısı sunması ve daha önce bu biçimde konunun ele alınmamış olmasıdır. Asya'daki sınırlarla ilgili alanyazında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Arı (1986)'nın yaptığı "Uluslararası Sistem Teorisi Açısından 1947-1972 Hindistan- Pakistan Çatışmasına Bir Yaklaşım" adlı çalışmada Hindistan- Pakistan çatışması sistem teorisi esas alınarak bir kavramsal çerçeve içerisinde tanımlamaya çalışmıştır. Sarılioğlu (2007) tarafından yapılan "Hindistan Çin İlişkilerinde Tibet Sorunu" adlı çalışmada Tibet'in tarihçesi Hindistan ve Çin ile olan ilişkiler bağlamında incelenmiştir. Kaplan (2019) "Değişen Dünya Düzeni Etkisinde Filistin-İsrail Sorunu" adlı çalışmasında değişen dünya düzeni etkisinde Filistin-İsrail sorununu kronolojik şekilde analiz etmiştir. Çeltekligil (2012) yaptığı çalışmada Güney Kafkasya bölgesinde Azerbaycan ve Ermenistan arasında çözüme kavuşturulamamış en uzun süre çatışma olma özelliğini koruyan Dağlık Karabağ sorununu incelenmiştir. Mehmetçik (2017) "Asya'da yaygınlaştırılmış caydırıcılık" adlı çalışmasında Japonya ve Güney Kore ekseninde yaygınlaştırılmış caydırıcılık ve bazı bölgesel sorunlar çerçevesinde ortaya çıkan güvenlik ikilemleri incelemiştir. Yurdakul (2009) "Rusya-Çin İlişkileri ve Kuzeydoğu Asya güvenliği: 1991-2009" adlı çalışmasında Sovyet sonrası dönemde Çin-Rusya ilişkilerinin ve Kuzeydoğu Asya ülkeleri güvenliğinin niteliklerini ve bölge devletleri arasındaki ideolojik farklılıklara dayanan bölgesel çatışmaların temelini incelemiştir. Sattar (2018) "Güneydoğu Asya'nın çatışma bölgelerinde Türkiye'nin varlığı ve etkisi" adlı çalışmasında Türkiye'nin uluslararası politikada üçüncü taraf olarak yer aldığı Güneydoğu Asya bölgesindeki çatışma alanlarına (Filipinler'deki Mindanao, Tayland'daki Patani ve Myanmar'daki Arakan) odaklanan niteliksel bir araştırma yapmıştır. Tate (2006) çalışmasında Kuzey ve Güney Kore arasındaki sınır problemini politik anlamda incelemiş ve iki ülkenin sosyoekonomik şartlarını karşılaştırmıştır. Kızıloğlu (2012) "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm'in Gelişimi" adlı çalışmasında Arap-

İsrail mücadelelerinin sebeplerinin anlaşılabilmesi için İsrail'in kurulma aşamasına kadar olan tarihi süreçte Yahudilerin geçmişi, Siyonizmin doğuşu ve gelişimi; ayrıca Yahudilerin kendileri için vaat edildiğine inandıkları Filistin topraklarına gelip yerleşme sürecini açıklamıştır.

3. Materyal ve Metot

Araştırma betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Arseven (2001, s. 103); bu tip araştırmalar, olgular hakkında sistemli ve düzenli bilgiler elde edilerek yapılır. Betimleyici bir araştırmada herhangi bir durumun varlığı veya yokluğu ortaya koyulmaya çalışılır. Betimleyici araştırmaların sonuçları, tablo, grafikler yorumlanır ve değişkenler arasında korelasyonun varlığı veya yokluğu saptanır, biçiminde açıklamıştır. Çalışmanın materyalinde alan yazın taramasının çalışmayı güçlendireceği bilindiği için yerli ve yabancı kaynaklar detaylı olarak taranarak sınırlardaki gerilimi artırmada etkili olan faktörler belirlenmiştir. Kartoğtafik malzemeler metin içerisinde belirtilen adreslerden alınarak düzenlenmiş ve sonrasında yararlanılmıştır.

4. Bulgular

Aynı coğrafyada yaşayan eşit güçlerin bir şekilde birbirine galebe ettiği bir düzen tarih boyunca hayatın bir parçası olmuştur. Belirgin bir güce erişenler farklı nedenlerle güç gösterisinde bulunmuşlardır. Gücünün zirvesine ulaştıklarında ise bir coğrafyayı veya birkaç ülkeyi işgal etmişlerdir (Alniak, 2009, s. 37). Soğuk Savaş sonrası uluslararası alanda, Asya'nın değişmeyen gücü Japonya'nın dışında, 1978 yılından beri uyguladığı ekonomi politikalarının meyvelerini toplayan Çin Halk Cumhuriyeti, sürekli gelişim gösteren Hindistan ve Kore Cumhuriyeti daha fazla öne çıkmaya başlamışlardır (Karaca, 2013, s. 4).

Günümüzde yaşanan gelişmeler dikkate alındığında Rusya, Çin, İran ve Hindistan'ın sahip oldukları gücü birçok alanda tehdit unsuru olarak kullandıkları görülmektedir.

Asya kıtasında, etnik, dini, ekonomik ve siyasal temele dayanan geçmişten bugüne devam eden birçok problemlili ve gerilimli sınır bulunmaktadır. Günümüzde Asya kıtası, başta Rusya, Çin, Hindistan, Türkiye ve İran gibi ülkelerin mücadele alanı haline gelmiştir. Bu mücadelede ülkeler birbirlerine baskı oluşturarak avantaj elde etmeye çalışmaktadırlar. Ortaya çıkan bu durum sadece ülkeler ile sınırlı kalmamakta dünyayı etkileyen vakalar haline dönüşmektedir. Asya kıtasında yaşanan sınır sorunları ülkeler arasında yaşanması muhtemel dostluk ilişkilerini zorlaştırmakta izlenen barışçıl çabaların sonuçsuz kalmasına neden olmaktadır. Bu durum bölge dışında kalan ülkelerin güvenlik kaygılarını artırmakta, sorunların ise daha da derinleşmesine yol açmaktadır.

4.1. Pakistan – Hindistan Sınırı

Pakistan 796,095 kilometrekarelik alana sahip olup Hindistan ile 3190 km, Afganistan ile 2670 km, Çin ile 438 km, İran ile 959 km sınır komşuluğu bulunmaktadır. Kıyı şeridinin uzunluğu ise 1.046 kilometredir. Hayber Geçidi ve Bolan Geçidi gibi Orta Asya ve Hindistan Yarımadası üzerinden gelecek saldırıları kontrol edebileceği yolları elinde tutmaktadır. Pakistan 207.862.518 kişilik nüfus ile dünyanın 6. en kalabalık ülkesidir. On yıllardır süren iç siyasi ihtilaflar ve düşük yabancı yatırım seviyeleri Pakistan'da az gelişmişliğe yol açmıştır. Ülkenin GSYİH 305 milyar dolardır. Pakistan savunma harcamaları sıralamasında dünyada 10. sırada yer almaktadır (CIA, 2019).

Hindistan 3,287,263 kilometrekare alana sahiptir. Bangladeş ile 4142 km, Butan ile 659 km, Burma ile 1468 km, Çin ile 2659 km, Nepal ile 1770 km, Pakistan ile 3190 sınır komşuluğu bulunmaktadır. Hindistan ayrıca 7.000 km'lik kıyı şeridine sahiptir. Ülke 1.296.834.042 (2018) nüfusu ile dünyanın en kalabalık 2. ülkesidir. Ülke nüfusunun %79,8'i Hindu, %14,2'si Müslümandır. Ülkenin GSYİH 2,602 trilyon dolardır. Askeri harcamalar, gayri safi yurtiçi hasıla yüzdesi %2,42'dir. Bu oranla dünyada askeri harcamalar sıralamasında 35. sıradadır (CIA, 2019).



Şekil 2: Pakistan – Hindistan sınırı (URL 2'den erişilmiş ve düzenlenmiştir)

Bu iki ülke kuzeyde Himalayalar, kuzeybatıda Hindukuş Dağları, güneydoğuda Bengal Körfezi, güneyde Hint Okyanusu, güneybatıda Umman Denizi ile çevrilidir. Sınır kuzeyde Hindistan kontrolündeki Keşmir'i Pakistan'ın kontrolündeki Keşmir'den, kuzeydeki Hindistan'ın Gujarat eyaleti ile Pakistan'ın Sindh eyaleti arasındaki Sıfır Noktasına ayıran Kontrol Hattı'ndan geçmektedir (Khan, 2018).

Pakistan ve Hindistan yaşadıkları sosyal ve ekonomik sorunların yanında yıllardır başta sınır sorunları olmak üzere birçok nedenden dolayı birbirleri ile çatışmakta veya savaşmaktadır. Uzun yıllar İngiliz sömürgeci altında kalan Hindistan, 1947 yılında İngiliz sömürge yönetiminin ülke yönetimini bu topraklarda yaşayanlara bırakması sonrasında, günümüze kadar devam eden sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan düşmanlık her iki ülkenin silahlanma yarışına girmesine neden olmuştur. Bu yarış tarafların nükleer silahlara sahip olmasına kadar varmıştır. Geniş coğrafyaya sahip olan Hindistan çok farklı kültür ve dillere sahiplik etmektedir. Bu farklılık bu toprakların yönetimini zorlaştırmıştır. İngiliz sömürge yönetiminin ülkeyi terk etmesi sonrası oluşan merkezi yönetim ülkeyi yönetmekte zorlanmıştır. Bu süreçte Hindistan 1947 yılında önce Pakistan ve Hindistan olarak 2'ye bölündü. 1971 yılında ise Batı Pakistan'dan ayrılan Doğu Pakistan, Bangladeş olarak bağımsızlığı ilan etmiştir (Hussain,2004:117).

Hindistan ve Pakistan arasında Himalayalar üzerinde bulunan Keşmir, Müslüman nüfusun yoğun yaşadığı bir yerdir. Hindistan ve Pakistan İngiltere'den bağımsızlıklarını kazandıkları 1947'den bu yana bu coğrafya egemenlik tartışmalarına konu olmaktadır. Çin (Aksay), Hindistan (Cammu ve Keşmir) ve Pakistan'ın (Azad Keşmir ve Kuzey Bölgeleri) fiili yönetimi altındaki bölümler günümüzde dünyanın en büyük ve en militarize toprak anlaşmazlığının olduğu yerdir.

Hindu ve Müslüman milliyetçilerin İngiliz sömürge yönetimine son verme mücadelesinde zaman zaman iş birliği yapmasına rağmen karşılıklı güvensizlik ortamı Müslüman Birliği'ni 1940'ta Pakistan adıyla ayrı bir Müslüman devleti kurma hedefini benimsetmeye yöneltti. Pakistan Doğu ve Batı Pakistan olmak üzere 15 Ağustos 1947'de bağımsızlığını kazandı (Güngördü, 2010, s. 560). İngilizler 1947 yılında yönetimi halka bıraktıktan sonra yeni sorunlar baş gösterdi. Hindistan halkı Sihlerden, Hindulardan ve Müslümanlardan oluşuyordu. Hindular çoğunlukta olduğundan Müslümanlar bir Hindu hükümetinin kendilerine adaletli davranacağından kuşkuluydu. Bu nedenle ülkenin ikiye bölünmesine karar verildi. Bu bölünme için İngiltere tarafından mimar Sir Cyril Radcliffe görevlendirildi. Radcliffe'nin başında olduğu komisyonlar 1947 yılında Radcliffe Hattını belirlediler. Bu hat Pencap'ın Hindistan ve Pakistan

bölümleri ile Britanya Hindistan'ın Bengal eyaletleri arasındaki sınır çizgisini oluşturmuştur. Bu sınır, iki sınır komisyonunun ortak başkanı Radcliffe tarafından, 175.000 kilometrelik (450.000 km²) bölgeyi 88 milyon insanla eşit bir şekilde bölünmüştür (Read & Fisher, 1998, s. 483). Bölümlerden birine Pakistan, diğerine ise Hindistan adı verilmiştir. Pakistan'a Müslümanların çoğunlukta olduğu, Hindistan'a ise daha çok Hinduların yaşadığı bölgelerin bırakılması öngörülmüştür. Ancak bu bölünmeye karşın, Hindistan'da çok sayıda Müslüman yaşamaktaydı; buna karşın Pakistan topraklarında yüzbinlerce Hindu vardı. Bu durum Pencap'ta büyük sorunlara yol açtı. Sihlerin desteğini alan Hindular Müslümanlar ile savaşıma başladılar. Büyük ve kanlı çarpışmalardan sonra halk kitleler halinde göçe başladılar. Hindular ve Sihler kitleler halinde Hindistan'a geçerken, Müslümanlar Pakistan'a geçtiler. Hinduların çoğunlukta bulunduğu eyaletler Hindistan'a, Müslümanların çoğunlukta olduğu eyaletler ise Pakistan'a bağlandı. Ancak halkının çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu Keşmir Hindu mihraceler tarafından yönetilmeye devam edildi. 1969 yılında Doğu Pakistan ülkenin ekonomisine katkısı oranında yatırım yapılmadığı için iki bölge arasında ekonomik eşitsizlik baş gösterdi. 1971 yılında ise Bengallilerin çoğunlukta olduğu Doğu Pakistan, Batı Pakistan'dan ayrılarak Bangladeş Halk Cumhuriyeti olarak ayrı bir devlet kurdu ve bağımsızlığını ilan etti (Güngördü, 2010, s. 562). Bangladeş'in bağımsız olmasında Hindistan ve İngiltere'nin önemli bir etkisi vardır.

Pakistan ve Hindistan 1947'de ayrıldıktan sonra enerjilerini savunma güçlerini artırmak için harcamışlardır. Bu harcamaların temelinde Pakistan ve Hindistan arasında tarihten kalan sorunların günümüzde devam ediyor olmasıdır. Bu sorunların başında 1947 yılında iki devletin ayrılması sırasında ortaya çıkan sınır sorunları gelmektedir. İngiliz hâkimiyeti altındaki 500'den fazla eyaletin iki devlet arasında bölüşülmesi sırasında statüsü belirsiz eyaletlerin hangi ülkeye katılacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Keşmir sorunu Pakistan ile Hindistan'ın birbiriyle birçok defa savaşmasına neden olmuştur. Pakistan'la Hindistan arasındaki ilk savaş, 1947 yılında olmuştur. Birinci Keşmir Savaşı olarak ifade edilen savaşta binlerce kişinin yaşamını yitirmesine rağmen iki taraf da birbirine üstünlük sağlayamamıştır. Birleşmiş Milletlerin devreye girmesi ile 1 Ocak 1949 tarihinde Keşmir'de referandum şartıyla ateşkes sağlanmıştır. 1948 yılında Keşmir, bugün Asya'nın Berlin Duvarı olarak adlandırılacak Sınır Kontrol Hattı ile ayrıldı. Ancak her iki ülke bölgede hak iddia etmektedir. 1962 yılında Hindistan ve Çin arasındaki savaşı değerlendiren Pakistan 1965 yılında Hindistan'la İkinci savaşı başlattı. Kısa sürmesine rağmen büyük kayıplara neden olan bu savaş ABD ve SSCB'nin devreye girmesi Taşkent Deklarasyonu'nun imzalanmasıyla sona ermiştir. 3. Savaş ise 1971'de

yaşanmıştır. Keşmir kaynaklı olmayan ancak sınır anlaşmazlığı nedeniyle çıkan bu savaş sonunda Bangladeş bağımsızlığını kazanmıştır. 1984 yılında Hindistan ve Pakistan arasında binlerce metre yükseklikte bulunan Siachen Buzulunda tarihin en yüksek rakımlı savaşı yaşanmış; 1985, 1987 ve 1995 yıllarında da iki devlet arasında çatışmalar çıkmıştır. 1999 yılında Keşmir yüzünden tekrar savaş çıktı. Bu savaşta nükleer silah kullanılması ihtimaline karşı ABD'nin politik girişimleri sonucu iki taraf uzlaşmaya varmıştır (Marshall, 2018, s. 203-204).

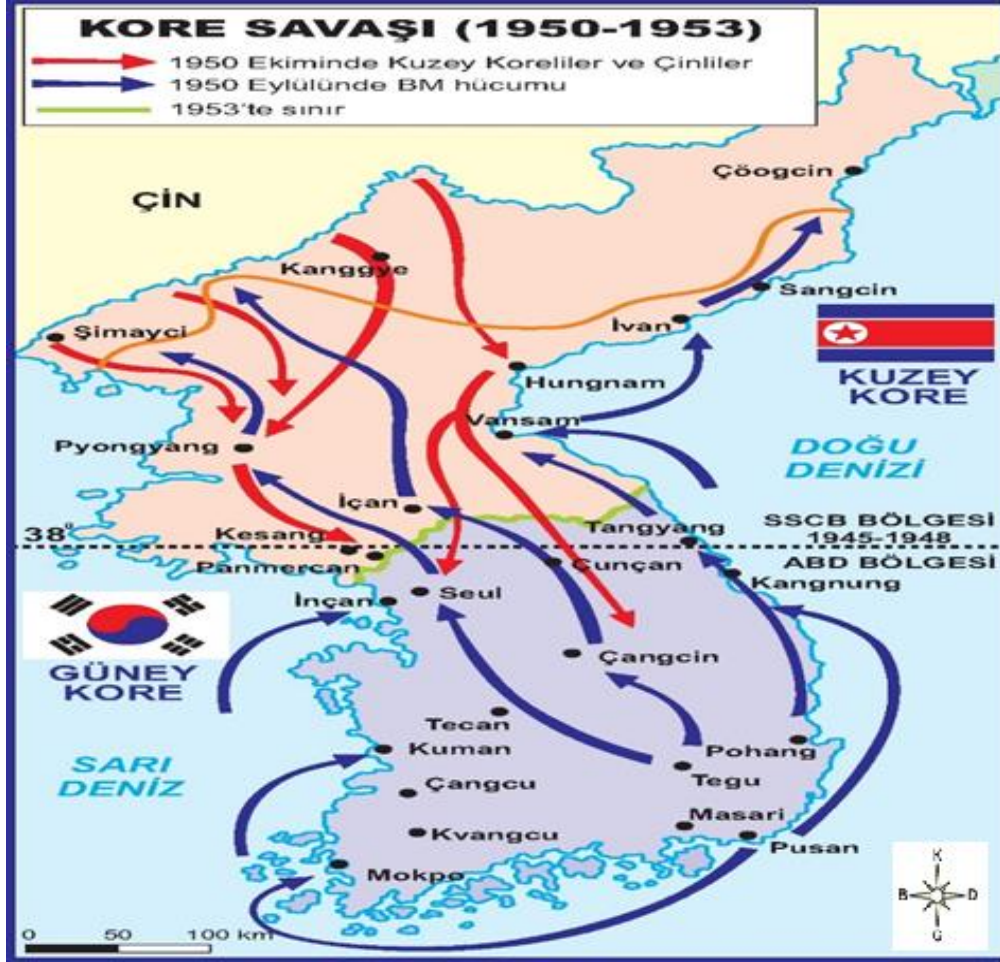
Hindistan Şubat-Mart 2019'da kendi topraklarına yönelik terör saldırılarını gerekçe göstererek Pakistan topraklarına hava saldırılarında bulunmuştur. Bu saldırılar sırasında Hindistan Hava Kuvvetlerine ait 3 uçak Pakistan tarafından düşürülmüştür. Pakistan barış jesti olarak esir alınan pilotları Hindistan'a iade etmiştir (sputniknews, 2019). Bugün statüsü belirlenmemiş olan Keşmir; Cemu-Keşmir (Hindistan yönetiminde olan), Hür Keşmir (Pakistan yönetiminde olan) ve Çin'in 1962 savaşında Hindistan'dan ele geçirdiği Aksu bölgesi olmak üzere üçe bölünmüştür. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına rağmen bu sorun çözülememiştir. Hindistan Keşmir'e sahip olarak hem Afganistan'a komşu hem de Orta Asya'ya açılan bir kapıya sahip olacaktır. Hindistan Keşmir'i ele geçirerek diğer bir düşmanı olan Çin ile Pakistan'ın komşu olmasını engelleyecektir. Böylece daha önce yaşamış olduğu Aksay bölgesinin kaybı gibi bir durum ile karşı karşıya kalmayacaktır. Çin ve Pakistan arasındaki dostluk ilişkisi Hindistan için her zaman bir tehdit olarak görülmektedir. Pakistan Keşmir'e sahip olarak dış siyasette daha etkin olmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra Hindistan'ın Keşmir'e sahip olması Pakistan'ı jeopolitik anlamda zor durumda bırakacaktır. Tibet Platosundan kaynağını alan İndus Nehri Hindistan'ın kontrolünde bulunan Keşmir'den geçerek Pakistan topraklarına girmektedir. Bu durum Pakistan'ın su güvenliğini tehdit etmektedir. Ekonomisi tarıma dayanan Pakistan'ın can damarlarından biri İndus Nehri'nin olmaması Pakistan ekonomisinin çökmesine neden olacaktır (Marshall, 2018, s. 196-206). Hindistan, Dünya Bankası verilerine göre 2017 Nüfusu 1.339 milyardır. Buna karşın Pakistan'ın nüfusu 197 milyondur (Worldbank, 2019). Nüfus artış hızları dikkate alındığında bu ülkelerin suya olan ihtiyaçları artacaktır. Küresel ısınmanın artmasının yanında su kirliliği gibi etkenler ileri ki zamanlarda su nedenli çatışmalar ve savaşların olma ihtimalini artırmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı geçmişte bu iki ülkenin savaşmış olması bu ülkelerin savunma yatırımlarını sürekli artırmalarına neden olmuştur. Pakistan ve Hindistan günümüzde nükleer silahlara sahip dünya üzerindeki ülkelerdendir. Hindistan 2018 verilerine göre kişi başına düşen GSYH 1963 ABD Doları iken, Pakistan'ın kişi başına düşen GSYH 1223

ABD Doları olmasına rağmen, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'ne göre, 2018 yılında Hindistan savunma için 58 milyar dolarlık bütçe ayırmıştır (Tradingeconomics, 2019). Hindistan ordusunda silahaltında 1,4 milyon askeri bulunmaktadır. 2018 yılında Pakistan savunma için 11 milyar dolarlık askeri harcama yapmıştır. Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün verilerine göre, Pakistan savunma harcamaları için 1993- 2006 yılları arasında yıllık harcamaların yüzde 20'sini ayırmıştır. Washington merkezli Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi'ne (CSIS) göre Hindistan'ın, 3 ile 5 bin km menzil arasında değişen 9 çeşit operasyonel füzeye sahiptir. CSIS'in raporları, Pakistan'ın elindeki füzelerin 2 bin kilometre menzile sahip olduğunu ve Hindistan'ın herhangi bir noktasını vurma kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir (Euronews, 2019).

4.2. Kuzey Kore- Güney Kore Sınırı

Asya Kıtasının doğusunda yer alan Kore Yarımadası 220,800 kilometrekareye sahiptir. Kore Yarımadası doğudan Japonya Denizi (Doğu Denizi) ve batıdan Sarı Deniz (Batı Denizi) ile çevrilidir. Kore Yarımadası'nda, aynı etnik kökene sahip insanlar yarım yüzyıldan daha uzun bir süredir kuzey ve güney olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1948'de birbirinin zıddı olan her biri SSCB ve ABD kontrolünde olan iki devlet kurulmuştur. 25 Haziran 1950'den 27 Temmuz 1953 yılına kadar devam eden savaş sonrasında 38. Kuzey paraleli iki devlet arasında sınır olmuştur (Güngördü, 2010, s. 632).

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesi ile Kore Yarımadası üzerindeki Japonya hâkimiyeti sona erdi. Ancak, Soğuk Savaş'ın başlaması ile yarımada siyasi olarak ikiye bölündü ve güney kısmı ABD, kuzeyi ise Sovyetler Birliği tarafından işgal edildi. Böylelikle kuzeyde Komünist, güneyde Kapitalist rejim kurulmuş oldu. Kuzey Kore'nin 25 Haziran 1950'de Güney Kore'yi işgal etmesi neticesi başlayan Kore Savaşı, Amerika ve müttefiklerinin daha sonra Çin Halk Cumhuriyeti'nin müdahalesi ile uluslararası bir boyut kazandı. Kuzey Kore'nin güneyi işgal planını onaylayan Stalin idi ancak bu işgal ABD ile savaş riski doğurunca, Sovyetler Kuzey Kore ile aralarına mesafe koydu ama yerini Çin aldı. Kuzey için savaş, yabancı hâkimiyetinden bağımsızlık ve özgürlük için verilen mücadelede atılan bir diğer adımdı. Güney için savaşın nedeni, tüm yarımadanın hâkimiyetini ABD himayesine geçirmek, Pasifik bölgesindeki çıkar çatışmasına dayanan projeye hizmet etmektir (Yılmaz, 2019, s. 2).



Şekil 3: Kore Savaşı (1950-1953) (URL 3'den alınmıştır)

Kore sorunu, Kuzey Kore kuvvetlerinin 25 Haziran 1950 günü Güney Kore sınırını oluşturan 38. paralel boyunca saldırıya geçmesiyle savaşa dönüştü. Kuzey Kore ultimatomunda; Kore'nin birleşmesi, yabancı askeri ve siyasi komisyonların ülkeden çıkarılmaları yer alıyordu. ABD'nin isteğiyle toplanan BM Güvenlik Konseyi, Kuzey Kore'nin barışı bozduğuna karar vererek; "Silahlı taarruzu geri püskürtmek ve barışı iade etmek için" Kore Cumhuriyeti'ne yardım yapılmasını istedi. Savaşın üçüncü gününde Seul ve daha sonra Suvon, Pyenytek ve Chanon Kuzey Kore'nin eline geçti. Amerikan kuvvetlerinin savaşa girmesiyle paniği üzerinden atan BM Ordusu, 10 Temmuz'dan itibaren saldırıları durdurmayı başardı. Kuzey Kore, Temmuz 1950 sonlarından Eylül ortalarına kadar yaptığı saldırılarla sınırlı başarılar kazandı. BM Ordusu, 15 Eylül 1950 de Seul yakınlarındaki Inchon'a çıkarma yaptı. 28 Eylül'de Seul geri alındı. Kuzey Kore Ordusu büyük kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldı. 8 Ekim'de, 38. paralel aşılıarak Başkent Pyongyang ele geçirildi. Çin, Pyongyang'ın düşmesi üzerine komşusunun işgaline kayıtsız kalamayacağını ilan etti. Kore'nin kendisi için birinci derecede önemli olduğunu vurgulayarak; Amerika'yı, Kore vasıtasıyla Çin ve Asya'yı işgal etmeye kalkışmakla suçladı. BM Ordusunun 24 Kasım 1950'deki genel saldırısı üzerine, Çin'in

"gönüllüler" den oluşan ordularını 26 Kasım'da karşı saldırıya geçirmesi paniğe neden oldu. Çin kuvvetlerinin kuşatma harekâtını önleme görevi aynı gün bölgeye ulaşan Türk Tugayı'na verildi. BM Ordusu, 30 Kasım'dan itibaren önce Pyongyang sonra da Seul'e geriledi. 31 Aralık'taki büyük saldırı, BM Ordusunun durumunu sarstı. Seul boşaltıldı. Çin hücumu devam ederken, BM'nin Kore anlaşmazlığını çözüme girişimleri Sovyetler ve Çin tarafından yetersiz bulundu. Kaesong'da 10 Temmuz 1951'de başlayan ateşkes görüşmeleri, 27 Temmuz 1953'te Panmunjom'da sonuçlandı (Yaman, 2005, s. 232-233).



Şekil 4: Günümüzde Güney Kore- Kuzey Kore Sınırı (URL 4'den alınmış ve düzenlenmiştir)

Kore Savaşından sonra ortaya çıkan bölünmüşlük günümüzde devam etmekte adeta soğuk savaş döneminin kalıntısı gibi görülmektedir. Kore Savaşı, Kuzey Kore ile Güney Kore arasında 1950-1953 yılları arasında yapılan savaştır. Soğuk Savaş döneminin ilk sıcak çatışması olmuştur. Kore Savaşı, ABD ve Müttefiklerinin, sonra da ise Çin'in müdahalesiyle uluslararası bir boyut kazanmıştır. Kore Savaşı sonunda Kore Yarımadası 38. Kuzey paraleli dikkate alınarak bölünmüştür (Gökmen, 2006, s.80-83).

Bu bölünmüşlük günümüze kadar korunmuş ve geçmişten bugüne kadar gelen birçok sorun bırakmıştır. Kore Savaşı 1953 yılında fiilen bitmesine karşın, 2009 yılında Kuzey Kore ve Güney Kore arasında imzalanan ateşkes antlaşmasına kadar resmen devam etmiştir. Kuzey ve Güney Kore teknik olarak hala savaştadır. Özellikle Kuzey Kore, bir propaganda kampanyası

yapar gibi bu durumu kullanmış ve Güney Kore ile farklı zamanlarda çatışmıştır. Kuzey Kore'nin çeşitli zamanlarda Güney Kore'ye füze denemeleri ve top atışları ile gözdağı vermektedir (Anadolu Ajansı, 2019).

Kuzey Kore'nin 2018 nüfusu 25.381.085 kişi iken Güney Kore'nin nüfusu ise 51,418,097 kişidir. Kuzey Kore'de kişi başına düşen gelir 1700 \$ iken Güney Kore'de 39.500 \$'dır. Kuzey Kore 28 milyar \$ GSYH'sine sahipken bu rakam Güney Kore'de 1,54 trilyon \$'dır. İki ülke arasında devam eden çatışma ortamı nedeniyle Kuzey Kore'de kadın ve erkek askerlik hizmeti için 17 yaşında başlamaktadır; hizmet yükümlülüğü erkekler için 10 yıl sürerken, kadınlar 23 yaşına kadar askerlik yapmaktadır. Güney Kore'de ise zorunlu askerlik için 18 yaşında başlamaktadır. Askerlik süresi ise askeri birliğin durumuna göre 21 ay ile 24 ay arasında değişmektedir (CIA, 2019).

Kore Kuzey Kore her alanda güçlü bir sosyalist devletin inşasını savunmaktadır. Bu nedenle izlenen politikalar askeri temelli politikalar üzerine kurulmuştur. Öyle ki Kuzey Kore ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalsa da uluslararası topluma gıda ve diğer kaynaklar için bağımlı olmuştur. Buna karşın askeri yeteneklerini korumak ve arttırmak için sahip olduğu kaynakları askeri kuvvetlerine tahsis etmektedir. Kuzey Kore, silahlı kuvvetlerinin çoğunu Güney Kore ile arasındaki askerden temizlenmiş sınır (DMZ) boyunca dağıtmıştır. 2013 mali bütçesine Kuzey Kore'nin ulusal bütçesindeki savunma harcamalarının oranı %16,0'dır. Ancak bunun sadece gerçek savunma harcamalarının bir kısmını temsil ettiğine inanılmaktadır. Ayrıca, Kuzey Kore, kitle imha silahları (KİS) ve balistik füzeler geliştirmeye devam ederek ve büyük ölçekli özel kuvvetleri koruyarak asimetric askeri yeteneklerini sürdürmesi önemli bir bütçenin ayrılmasını gerektirmektedir. Silahlanmanın yanı sıra Kuzey Kore'nin defalarca Kore Yarımadası'nda askeri provokasyonlar yapması başta Güney Kore olmak üzere Japonya dâhil tüm Doğu Asya bölgesi için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır (MOD, 2019).

25 milyonluk nüfusuyla, Kuzey Kore komünist monarşi tarafından yönetilen fakir bir ülkedir. Çin'in, Kuzey Kore'ye verdiği desteğin en önemli sebebi Güney Kore'deki ABD askeri üslerinin varlığının kendisi için tehdit oluşturmasıdır. Bunun yanı sıra Çin'in Kuzey Kore'ye destek vermesinin bir diğer nedeni Yalu Nehri'nden kuzeye mülteci akımının önüne geçmektir. Güney Kore'de bulunan askeri varlığını geri çekerse bunu Kuzey Kore'yi cesaretlendireceği düşüncesi ile ABD, Güney Kore'de 30.000 asker tutmaktadır. Güney Kore ise gelişmiş ekonomisinin ve kavuştuğu refah düzeyinin riske gireceği endişesiyle Kuzey Kore ile birleşme konusunda yavaş adımlar atmaktadır (Marshall, 2018, s. 222).

4.3. İsrail – Filistin Sınırı

Güneybatısında Mısır ve Gazze, Doğusunda Ürdün, Kuzeyinde Suriye ve Lübnan ile siyasi sınırları bulunan İsrail, Doğu Akdeniz kıyısında yer alır. 20.770 km²'lik yüzölçümüne sahiptir. Bu büyüklüğü ile İsrail, yaklaşık olarak Antalya (20.177 km²) ve Van (20.921 km²) ilimizin büyüklüğünde olan bir ülkedir (harita.gov.tr, 2019). İsrail'in uzunluğu 470 km, en büyük genişliği ise 135 km'dir (MFA, 2019). Dünya Bankası 2017 verilerine göre İsrail'in nüfusu 8 milyon 712 bindir. Filistin İstatistik Merkezi 2018 verilerine göre Filistin'in nüfusu 4 milyon 780 bindir. Bu nüfusun 2 milyon 881 bini işgal altındaki Batı Şeria ile Doğu Kudüs'te yaşarken İsrail ablukası altındaki Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistinlilerin sayısı 1 milyon 899 bindir. Gazze'de km²'ye başına 5 bin 203 kişi yaşarken, Batı Şeria'da km²'ye 509 kişi düşmektedir (Anadolu Ajansı, 2019). Birleşmiş Milletler verilerine göre İsrail nüfusunun 2030 yılında 10 milyon kişiye yaklaşması beklenmektedir. Aynı dönemde Filistin nüfusunun 6 milyon 300 bin kişiye çıkacağı tahmin edilmektedir. (population.un.org, 2009).

İsrail devleti 14 Mayıs 1948'de BM Genel Kurulu'nun "Taksim" planı olarak bilinen 29 Kasım 1947 tarihli kararı uyarınca Filistin üzerindeki İngiliz manda yönetiminin sona ermesinden birkaç saat önce kurulmuştur. Bu devletin temelinde, Siyonistlerin yeniden canlanan Yahudilere Filistin'de ulusal bir yurt yaratmak amacıyla 19. Yüzyıl sonundan beri sürdürdükleri çabalar yatar. Siyonizm ise; Filistin dışındaki bütün Yahudileri "Arz-ı Mev'ud" (vaadedilmiş topraklarda) yani Filistin'i toplamak ve sonra da Hz. Süleyman'ın mabedini, Siyon Dağına yeniden inşa etmek ve Yahudileri tüm insanlığa üstün kılma idealidir. Ülkenin siyasi coğrafyasına bakıldığında; ülkenin yer aldığı Filistin topraklarının ve Kudüs'ün; Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kutsal sayıldığı görülür. İsrail bu toprakların dörtte üçüne sahiptir (Güngördü, 2010, s. 143).

İsrail devletinin 1948 yılından bugüne "Arz-ı Mev'ud" idealini gerçekleştirmek arzusu, Ortadoğu'nun yıllardır kanayan yarası olarak karşımıza çıkmıştır. İsrail devletinin kurulmasıyla birlikte dünyanın her tarafına dağılmış binlerce Yahudi vaadedilmiş topraklara dönmeye başladılar. Filistin mandasını elinde bulunduran Britanya bu duruma sıcak bakarak bu topraklarda bir Yahudi vatanının kurulmasını teşvik etti. Holokost ve İkinci Dünya Savaşı sırasında büyük katliamlarla karşı karşıya kalan Yahudiler Filistin topraklarına yerleşmeye başladılar. Holokost 2. Dünya Savaşı sırasında Nazilerin 6 milyon civarında Yahudi'ye yaptığı sistematik soykırımın tercih edilen adı olmuştur (projetaladin.org, 2019).

Yahudi yerleşimcilerin Filistin topraklarına yerleşmesi bölgede yaşayan Filistinliler gerilim yaşamalarına neden oldu. Bu gerilim İngiltere tarafından 1948 yılında Birleşmiş Milletlere taşındı. BM bölgenin iki ülkeye bölünmesine karar verdi. Bu kararı Yahudiler kabul ederken,

Araplar hayır dediler. Bu sırada yapılan savaş sırasında Filistinliler mülteci olarak bu toprakları terk ederken onların boşalttığı yerlere Yahudi mülteciler yerleştiler. Bu sırada Mısır, Filistin toprağı olan Gazze'yi, Ürdün ise Doğu Kudüs'ü alacak şekilde Batı Şeria bölgesini işgal etti. 1967 yılında yapılan Altı Gün Savaşı sırasında İsrail devleti Kudüs'ün, Batı Şeria ve Gazze'nin kontrolünü ele geçirdiler. 2005 yılında İsrail Gazze'den çekilmesine karşın Batı Şeria'da Yahudi yerleşimciler varlığını devam ettirmektedirler.



Şekil 5: Geçmişten günümüze Filistin-İsrail Sınırı (URL 5'den adresinden erişilmiş ve düzenlenmiştir)

Gazze ve Batı Şeria Filistin'in varlığını devam ettirdiği iki coğrafyadır. Gazze 40 km uzunluğunda ve 11 km genişliğinde, 1,8 milyon insanın yaşadığı kötü şartların yaşandığı bir kenttir. Gazze İsrail ve Mısır tarafından abluka altındadır. Batısında ise Akdeniz sahili yer almaktadır. İsrail sınırına belirli mesafeye kadar inşaat yapabilmektedirler. Bunun nedeni ise İsrail'in Gazze'den kendi yerleşim alanlarına karşı yapılacak roket saldırılarını önlemektir. Batı Şeria ise Gazze'nin 7 katı büyüklüğe sahiptir ve denize kıyısı yoktur. Büyük kısmı kuzeyden güneye uzanan sıradağlardan oluşmaktadır. Bu sıradağlar askerî açıdan stratejik öneme sahiptir. Bu dağların batı tarafında bulunan kıyı ovaları doğu tarafında ise Ürdün vadisi bulunmaktadır. Bu dağlar üzerinden ağır silahlar ile yapılacak saldırılar İsrail nüfusunun %70'inin yaşadığı kıyı ovalarında önemli kayıplara yol açacaktır. Kıyı ovaları aynı zamanda İsrail ağır sanayisinin, önemli yollarının, havalimanının bulunduğu stratejik bir yerdir. İsrail'in Antalya ilimiz büyüklüğünde olması güvenlik açısından stratejik derinliğe sahip olmamasına neden

olmaktadır. Savunma duvarlarının yıkılması durumunda geri çekilebileceği bir yer olmadığı için savunma stratejisini ülkeye yaklaşılmaması üzerine kurmuştur. Batı Şeria sınırından başkent Tel Aviv'e olan uzaklık sadece 16 km'dir. Batı Şeria dağlarından gelecek güçlü bir saldırı İsrail ordusunun bölünmesine yol açacaktır. Benzer durum İsrail ve Suriye arasında bulunan ve günümüzde İsrail işgali altında bulunan Golan tepeleri için de geçerlidir (Marshall, 2018, s. 180).

İsrail kuruluşundan bugüne düşmanı olan Arap devletlerinin arasında önce hayatta kalabilme mücadelesi vermiştir. Bu aşamadan sonra ise üstünlüğünü düşmanlarına kabul ettirme çabası içerisine girmiştir. İsrail Devleti, 1967 Altı Gün Savaşları'yla Ortadoğu'daki askeri üstünlüğünü başta komşularına ve düşmanlarına kabul ettirse de güvenlik algısını her zaman ön planda tutmuştur. Bu durum İsrail'in hem çevresindeki ülkelerle ilişkilerini hem de İsrail içinde yaşayan Arap nüfusa karşı tavrını belirledi. İsrail toplumundaki dini ve siyasi bölünmüşlükler, İsrail'in taviz vermez güvenlik algısı bugüne kadar yapılan barış girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının en önemli nedenlerden olmuştur.

4.4. Azerbaycan – Ermenistan Sınırı

Ermenistan; Türkiye'nin kuzeydoğu sınırında, İran, Nahcivan, Azerbaycan ve Gürcistan ile sınırları olan 29.743 km²'lik bir alana sahiptir. Azerbaycan ile 996 km, Gürcistan ile 219 km, İran ile 44 km, Türkiye ile 311 km sınırı bulunmaktadır. Ancak Dağlık Karabağ sorunu nedeniyle Azerbaycan ve Türkiye ile sınır kapıları kapalıdır. Denize kıyısı bulunmayan Ermenistan'ın 2018 nüfusu 3,038,217 kişidir. Ermenistan göç veren bir ülkedir. Göç oranı 2018 yılında binde-5.6 oranındadır. Göçün temel nedeni işsizlik oranının %36,3 (2018) olmasıdır. Ermenistan'ın coğrafi izolasyonu, dar bir ihracat üssü ve önemli iş sektörlerinde yaygın tekeller, onu küresel emtia piyasalarındaki dalgalanmalara ve Rusya'daki ekonomik zorluklara karşı savunmasız bırakmıştır. Ermenistan'ın GSYH'si 11,54 milyar dolardır. 2017 yılında ihracatı 2,361 milyar dolardır. Ermenistan'ın askeri harcamalarının, gayri safi yurtiçi hasıla içindeki %3,77'lik oranıyla dünyanın 15. ülkesidir. (CIA, 2019).

Azerbaycan, Büyük ve Küçük Kafkaslar arasında toplam 3600 km'yi bulan sınırlara sahiptir. Kuzeyinde Rusya'ya bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti ve Gürcistan, güneyinde İran, batısında Ermenistan, Doğusunda Hazar Denizi bulunur. Yüzölçümü 86.600 km²'dir (Güngördü, 2010, s. 59). Azerbaycan, Ermenistan ile 996 km, Gürcistan ile 428 km, İran ile 689 km, Rusya ile 338 km, Türkiye ile 17 km'lik sınırlara sahiptir. Azerbaycan'ın GSYH'si 40,67 milyar dolardır. 2017 yılı ihracatı 15,15 milyar dolardır. Azerbaycan'ın askeri harcamalarının, gayri safi yurtiçi hasıla içindeki %4,25'lik oranıyla dünyanın 9. ülkesidir. (CIA, 2019). Azerbaycan

nüfusu Devlet İstatistik Komitesine göre 1 Temmuz 2018 tarihi itibariyle 9 milyon 936 bin kişidir (QHA, 2018).

SSCB'nin çöküşü ve Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte Kafkasya bölgesi başta olmak üzere dünyanın birçok kısmında iç ve etnik çatışmalara tanık olunmuştur. Karabağ, Güney Kafkasya'da dağlık bir bölgedir. Dağlık Karabağ bölgesi, yaklaşık 4.400 km²'lik büyük bir araziye kapsamaktadır (Huseynov, 2010, s. 15). Dağlık Karabağ çoğunlukla ormanlık bir bölgedir. Soğuk Savaş sonrasında Kafkasya bölgesinin doğal, coğrafi, ekonomik ve jeopolitik durumu ve verimli, zengin ekonomik ve kültürel iş birliği potansiyeli bölgeye stratejik boyut kazandırmıştır (Ghavam, 2011).



Şekil 6: Azerbaycan – Ermenistan Sınırı (URL 6'dan alınmıştır).

Etnik sorunlar ve anlaşmazlıklar, egemenlik konusundaki çatışmalar ve etnik azınlıklara meşru siyasi haklarına yönelik artan düşmanlık, Kafkasya'daki sorunların temeli oluşturmuştur. SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını ilan eden eski SSCB ülkelerinden Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki Dağlık Karabağ Sorunu yıllar öncesine dayanmaktadır. Bağımsızlık sonrasında Ermenistan ile Azerbaycan arasında tampon bölge olan Dağlık Karabağ Özerk bölgesinin Azerbaycan'a bağlanması kararını alan SSCB bu kararı uygulatamamıştır. Ermenistan Dağlık Karabağ'ın Ermenistan ile birleştiğini ilan etmiştir. SSCB'nin yıkılması sırasında Ermenistan'ın silah kapasitesinin Azerbaycan'a göre fazla oluşu Ermeni güçlerinin bölgeyi işgalini kolaylaştırmıştır. 1988-1994 yılları arasında Dağlık Karabağ topraklarında

şiddetli çatışmalar meydana gelmiştir. Çarpışmalar sırasında binlerce insan ölmüş ve yaklaşık 250,000 Ermeni ve 1,1 milyon Azeri bu çatışmada mülteci durumuna düşmüştür (Güleç, 2015, s. 5).

Çatışmanın tarafları arasında 1994'ten bu yana bir ateşkes yapıldı, ancak barışın çözümü için atılan adımlara ve girişimlere rağmen, ülkeler arasındaki güvensizlik ve çatışmalar günümüzde de devam etmektedir. Azerbaycan, Dağlık Karabağ'ın kendi toprakları olduğunu ve Ermenistan devleti tarafından işgal edilmiş savunmaktadır. Ermenistan tarafı bu sorunu, Dağlık Karabağ'da yaşayan Ermeni nüfusunun Azerbaycan'a karşı bağımsızlık ve kendi kaderini tayin etme mücadelesi olarak görmektedir. Ermeniler Dağlık Karabağ'ı işgal etmeye başladıktan sonra 26 Şubat 1992 tarihinde Hocalı kasabasında Azeri sivilleri katletmiştir. Tarihe Hocalı Katliamı (soykırımı) olarak geçen bu olayda Azerbaycan resmî kaynaklarının bildirdiği resmi rakam 613 sivil katledilmiştir. Katledilenlerin 106'sı kadın ve 83'ü çocuk, 7'den fazlası ise yaşlıdır. Haydar Aliyev 25 Şubat 2002 tarihinde Hocalı Soykırımı'nın 10. Yılı dolayısıyla Azerbaycan halkına yaptığı konuşmada bu acımasız katliamın tarihî ve siyasal mahiyetini açıkça ifade etmiştir: *“Hocalı faciası Ermeni şovenizminin yaklaşık 200 yıldan beri Azerbaycanlılara karşı düzenli bir şekilde uyguladıkları etnik arındırma ve soykırımı politikasının bir devamı ve en kanlı sayfasıdır.”* (Hasanov, 2017).

İşgal sonrasında Dağlık Karabağ bağımsızlığını ilan etmiştir. Dağlık Karabağ Ermenistan dâhil hiçbir ülke tarafından tanınmamaktadır. Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki bu sorunun çözülememesinde Rusya'nın etkisi büyüktür. Çünkü Azerbaycan işgal altındaki topraklarından Ermeni güçlerini çıkaracak ekonomik ve askeri donanımına sahip olmasına rağmen, Ermenistan'a yapılacak geniş çaplı bir saldırının aynı zamanda Rusya'ya olacağını düşünmektedir. Rus basınında da “Ermenistan sınırlarının Rusya sınırları olduğu” çoğu zaman ifade edilmiştir. Bu gibi çıkarımların sebebi de Ermenistan'da bulunan Rus askeri üslerin varlığıdır. Rusya Ermenistan'a büyük miktarda askeri yığınak yapmakta ve ülkeye zaman zaman karşılıksız silah yardımlarında bulunmaktadır. Rusya'nın Ermenistan'da 29 tane askeri karakolu bulunmakta ve bunların 14 tanesi Türkiye sınırına yakın bölgelerde yer almaktadır. Aynı şekilde Rusya'nın Ermenistan'da askeri üsleri vardır ve iki ülke ortak hava savunma sistemi kurmak için çalışmalarını sürdürmektedir (Aslan, 2016). Günümüzde Dağlık Karabağ konusunda herhangi bir olumlu gelişme yoktur. Batı dünyası ve Rusya, Ermenistan'ı desteklemeye devam etmektedir. Ermenistan bu ülkeler için Asya'ya açılan bir kapıdır. Ermenistan, Rusya'nın desteği ile Dağlık Karabağ'ı işgal etmiştir. Ancak işgalden 20 yıl sonra gelinen noktada Azerbaycan'ın sadece askeri bütçesi, Ermenistan'ın devlet bütçesinden fazla hale gelmiştir.

Hâlihazırdaki gerçek ise Azerbaycan topraklarının %20'si işgal edilmiş ve esasında Karabağ dışında 7 büyük bölge de işgal altındadır ve 1 milyon insan göçmen durumunda evlerinden uzakta yaşam mücadelesi vermektedir (Rasizade, 2011).

4.5. Güney Çin Denizi

Güney Çin Denizi sorunu, Güney ve Uzak Doğu Asya'nın bulunduğu coğrafyanın en önemli sorunlarından birisidir. Bu sorun yakın gelecekte dünya gündeminde daha fazla yer tutacaktır. Güney Çin Denizi, adından anlaşılacağı üzere Çin'in güneyinde, Vietnam, Malezya ve Sumatra'nın doğusunda, Filipinler'in batısında, Bangka Belitung Adaları ve Borneo'nun kuzeyinde bulunan bir denizdir. Bu bölge sahip olduğu yer altı zenginliklerinin yanı sıra önemli ticaret yollarının geçtiği boğazlara sahip olması nedeniyle yakın zamanda çatışma ve savaşlara neden olabilecek bir potansiyele sahiptir. Çin Halk Cumhuriyeti başta olmak üzere, Vietnam, Filipinler, Malezya, Endonezya, Tayvan ve Brunei arasında dönem dönem gerginlik ve çatışmalara neden olmuştur. ABD, Avustralya, Japonya gibi bu denize kıyısı olmayan devletlerin siyasi ve ekonomik menfaatlerini doğrudan etkilediği için Güney Çin Denizi aynı zamanda uluslararası bir sorundur.



Şekil 7: Güney Çin Denizi (URL 7'den alınmış ve düzenlenmiştir)

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), küresel ticaretin yaklaşık hacim bakımından yüzde 70'inin deniz yoluyla taşındığını tahmin etmektedir. Bu hacmin deniz ticaretinin yüzde 60'ı Asya'dan geçmektedir. Güney Çin Denizi ise küresel deniz taşımacılığının yaklaşık üçte birini taşımaktadır. Güney Çin Denizi, dünyanın en büyük ekonomilerinin birçoğu için hayati bir ticaret arteri olarak, dikkat çekmektedir. 2016 yılında Güney Çin Denizi'nden geçen ticaretin büyüklüğü tahmini 3,4 trilyon ABD dolarıdır (Chinapower, 2019). Güney Çin Denizi trilyon dolarlık bir ticaretin gerçekleştiği bir stratejik öneme sahip bir denizdir. Bu deniz üzerinde meydana gelecek hafif bir aksaklık veya sorun dünyadaki ekonomileri ve yatırımcıları etkileyecektir (Edgerton, 2017).

Tablo 1: Güney Çin Denizi üzerinden yapılan ticaretin ülkeler açısından büyüklüğü (URL 8'den alınmış ve düzenlenmiştir)

Ülke	Dünya GSYH'nin % Payı	Güney Çin Denizi Üzerindeki Ticaret Değeri (Milyar ABD Doları)	Güney Çin Denizi Üzerindeki Ticaretinin Oranı (%)
ABD	24.5	208	5,72
Çin	14.8	1470	39.5
Japonya	6.53	240	19.1
Almanya	4.58	215	9.00
Birleşik Krallık	3.46	124	11.8
Fransa	3,26	83,5	7.77
Hindistan	2.99	189	30.6
İtalya	2.45	70.5	8.14
Brezilya	2.37	77.3	23.4
Kanada	2.02	21.8	2.67

Dünyanın en büyük ekonomilerinin birçoğu için Güney Çin Denizi ticaret için önemli bir deniz yolu kavşağıdır. Güney Çin Denizi dünya ticaretine yön vermektedir. Aşağıdaki tablo bu durumu özetlemektedir.

Bazı ülkeler Güney Çin Denizi ile ilgili bölgesel iddialar ve taleplerde bulunmaktadır. Bu taleplerden dolayı ortaya çıkan anlaşmazlıklar, bu denizin Asya'nın potansiyel olarak en

tehlikeli çatışma noktası olarak kabul edilmesine neden olmuştur. Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan devletlerin bölgedeki deniz alanları ve adalar üzerindeki hak iddiaları ve bu iddiaları meşrulaştırmak amacıyla bazı bölgeleri işgal edip, askeri karakollar ve yapay adalar inşa etmeleri, bölgeyi sıcak çatışma ihtimali en yüksek bölgelerden biri haline getirmektedir. Hem Çin Halk Cumhuriyeti denizin neredeyse tamamında hak iddia etmekte ve hak iddia ettiği U şeklindeki alana 'Dokuz Çizgi Hattı' (Nine-dashed line) adını vermektedir. İddialarını tarihsel gerekçelere dayandıran Çin'in bu iddiaları ve özellikle son dönemde denizde bulunan adalardaki faaliyetler, yalnızca denize kıyısı olan devletleri değil, aynı zamanda bölgede çıkarları bulunan ABD gibi büyük güçleri de endişelendirmektedir (Pekcan, 2017). Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan ülkelerin denizin ve denizdeki adaların belli kısımları üzerinde hak iddia etmesi nedeniyle bu sorunun çatışmaya dönüşmesi ihtimalini artırmaktadır.

4.6. Rusya – Japonya Sınırı

Rusya ile Japonya'nın arasında bulunan Kuril Adalarının hangi ülkeye ait olduğu tartışmaları uzun yıllardır devam etmektedir. Pasifik Okyanusu'nda bulunan Kuril Adaları Iturup, Kunaşir, Şikotan ve Habomai adalarından oluşmaktadır.



Şekil 8: Rusya-Japonya ihtilafli sınırları (URL 9'den alınmıştır)

Bu adaların aidiyet konusu Japonya ve Rusya arasında 70 yılı aşkın bir süredir devam eden anlaşmazlıktan kaynaklanmaktadır (tr.sputniknews.com, 2019). Bu adalar (Kuril Adaları'nın en güneyindeki 4 ada) SSCB tarafından İkinci Dünya Savaşı'nın son günlerinde topraklarına

katılmıştır. Japonya, barış anlaşmasının imzalanması için Rusya'nın İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda ele geçirdiği Kuril Adaları'nın geri verilmesini şart koşmaktadır. Bu nedenle İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde iki ülke arasında barış anlaşması imzalanmamıştır.

Bu adalar Japonya tarafından Kuzey Toprakları olarak Rusya tarafından ise Kuril Adaları olarak adlandırılmaktadır. Rusya için bu adalar büyük bir stratejik önem taşırken, Japonya ise bu adaları bölgesel rekabette önemli bir koz olarak görmektedir. Rusya ve Japonya'nın küresel destekçilerinin olması, bu bölgede yaşanan krizin bölgesel olmaktan çıkıp uluslararası bir rekabete dönüştüğü söylenebilir. Bu adalar üzerinde hak iddia eden Rus yönetimi, Japonya'nın adalarla ilgili toprak taleplerinin doğrudan karşılanmasının bölgede ciddi ekonomik ve stratejik değişikliklerle sonuçlanacağını farkındadır. Rusya'nın bu adalar üzerindeki kontrolü, Rus gemilerinin herhangi bir engelle karşılaşmadan Pasifik Okyanusu'na çıkma imkânı sağlayacaktır. Çünkü bu adalar arasından Yekaterina Boğazı ve Friza Boğazı gibi yıl boyunca donmayan boğazlar bulunmakta ve Ohotsk Denizi'ni okyanusla birleştirmektedir. Bu nedenle sorunun Japonya'nın isteklerine göre çözülmesi durumunda bu coğrafyanın kontrolü Tokyo'nun kontrolüne geçecektir. Bu durum Rusya'nın bölgesel güvenliği için ciddi tehdit oluşturacaktır. Bunun yanı sıra bu adaların balıkçılık ve zengin madenleri gibi ekonomik imkânlara sahip olması ayrı bir nedendir (Akhiyadov, 2019). Rusya, Japonya'nın yayılcı amaçlarının devam ettiğini, Büyük Japonya emelleri peşinde olduğunu savunmaktadır. Buna delil olarak Japon donanmasının bu bölge bulunan savaş gemisi ve uçak sayısının Rusya'ya göre devasa boyutlara ulaşmasını göstermektedir. Ayrıca Rusya bu adaların Japonya'nın kontrolüne geçmesi sonrasında buralara ABD askeri üslerini açılmasına neden olacağını savunmaktadır (Zaytsev, 2019).

4.7. Çin – Tayvan Sınırı

Çin dünya üzerinde kapladığı alan bakımından Rusya Federasyonu ve Kanada'dan sonra üçüncü, nüfus açısından dünyanın en kalabalık ülkesidir. Çin dünyada en çok sınır komşusuna sahip olan ülkedir. 1999 yılında İngiltere'ye kiraya verdiği Hong Kong'u, Portekiz'e verdiği Makao'yu özel statü ile kendi topraklarına katmıştır (Atalay, 2013, s. 226). Çin kaynaklarında Tayvan'ın tarihine ilişkin bilgiler 3. yüzyıla kadar gitmesine rağmen, adanın resmi tarihi 1624'te Hollanda tarafından sömürgeleştirilmesiyle başlamaktadır. 1683 yılından itibaren ise ada Çin İmparatorluğu'nun yönetimine girmiş ve Çin'in bir parçası haline gelmiştir. 1895 yılındaki Japonya-Çin Savaşı sonunda Çin'in yenilmesi ile Ada'nın hakimiyeti Japonya'ya geçmiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nda yenilen Japonya, Tayvan'ı Çin'e iade etmek zorunda

kalmıştır. Bu dönemde Çin’de iktidarda olan Milliyetçi Parti, 1949’da gerçekleşen devrim ile iktidarı Komünist Parti’ye devretmek zorunda kalmıştır (Alagöz, 2019).



Şekil 9: Çin Halk Cumhuriyeti- Tayvan (Çin Cumhuriyeti) (URL 10’dan alınmış ve düzenlenmiştir)

Günümüzde Türkiye’de pek tanınmayan ve hatta kimilerinin Tayland ile karıştırdığı Tayvan 1971 yılına kadar Birleşmiş Milletlerde Çin’i temsil eden bir ülke idi. Tayvan, 1949 yılında Milliyetçi Parti’nin komünistler karşısında yenilgiye uğraması sonucu Tayvan’a kaçmaları neticesinde kurulmuştur. 1949 yılında yönetimi ele geçiren komünistlerin Çin Halk Cumhuriyeti’ni kurlmaları sonrasında Tayvan’da milliyetçiler ise adada 1912 yılında kurulmuş olan Çin Cumhuriyeti’ni devam ettirme kararı almışlardır. 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Soğuk Savaş döneminde komünizmin yayılmasını önlemek isteyen ABD, bölgede Tayvan, Japonya ve Güney Kore’ye stratejik destek vermiştir. Bu desteğin de etkisi ile Tayvan 1971 yılına kadar Birleşmiş Milletlerde ve dünyada söz sahibi bir ülke iken bu tarihten itibaren Çin Halk Cumhuriyeti’nin ekonomik ve siyasal anlamda etkinliğinin artırması, batılı ülkelerle ilişkilerinin gelişmesi, Mao sonrası yöneticilerinin yeni açılımlar gerçekleştirmesi, Rusya-Çin Halk Cumhuriyeti arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar neticesinde Birleşmiş milletlerde

Tayvan sahip olduğu konum Çin Halk Cumhuriyeti'ne devredilmiştir. Bu tarihten sonra Tayvan'ı resmi olarak tanıyan ülke sayısında önemli miktarda azalma olmuştur.

Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik, siyasi ve askeri anlamda gücünü pekiştirmesi Tayvan üzerindeki baskısını artırmasına neden olmaktadır. Yakın zamana kadar resmi olarak Tayvan'ı tanıyan ülke sayısı her geçen gün azalmaktadır. 20 Eylül 2019 tarihinde Pasifik'teki ada ülkesi Kiribati Tayvan'ı diplomatik olarak tanımayı bıraktığını ve resmi ilişkilerini kestiğini açıklamıştır. 2016 yılından bugüne Tayvan ile ilişkisini kesen ülke sayısı 7'dir. Kiribati'nin diplomatik ilişkileri kesmesi sonucu Tayvan'ı resmen tanıyan ülke sayısı 15'e düşmüştür (Sputniknews, 2019).

ABD ile Tayvan arasında resmi diplomatik ilişki bulunmamasına rağmen, askeri bakımından Tayvan'ı desteklemesi günümüzde de devam etmektedir. ABD milyarlarca dolarlık silah satışı yaparak Çin'e karşı Tayvan'a destek vermekte Çin çevresinde caydırıcılık gücünü artırmaktadır. ABD silah ve benzeri askeri teçhizat satışına gerekçe olarak Tayvan'ın silahlı kuvvetlerini modernize etmeyi, savunma yeteneğini geliştirmeyi destekleyerek, ABD'nin ulusal, ekonomik ve güvenlik çıkarlarına hizmet etmesini göstermektedir. Ayrıca bu satışların Tayvan'ın güvenliğini artırmaya yardımcı olacağı ve bölgedeki siyasi istikrarın, askeri dengenin ve ekonomik ilerlemenin korunmasına etkili olacağını belirtmektedir (dsca.mil, 2019). Tayvan 2018 yılında GSYİH'nın%1,78'ini savunma giderlerine harcamakta iken bu rakamın 2019 yılında %2.16 olacağı tahmin edilmektedir (CIA, 2019). Tayvan ekonomisinin büyüklüğü göz önüne alındığında yapılan harcamanın büyüklüğü daha net anlaşılacaktır. Tayvan'ın Çin tehditleri karşısında çeşitli tedbirler alması yadsınamaz. Tayvan'ın savunma harcamalarının yüksek olmasının çeşitli nedenleri vardır. Bunlar, Çin'in adaya yönelebilecek abluka tehdidini caydırmak, amfibi çıkarmayı ve hava saldırısını önlemek, Tayvan kara suları üzerinde hava üstünlüğünü sağlamaktır. Yakın zamanda ABD'den yeni savaş uçakları alması bu durumun net göstergesidir (SDE, 2019).

Geçmişten günümüze kadar Çin ile Tayvan arasındaki gerilim özellikle Tayvan halkının milliyetçi duygularının pekişmesini sağlamıştır. Çin'in Tayvan'ı tehdit etmesi, Tayvan'ında aynı sertlikte cevap vermesine neden olmaktadır. Tayvan lideri "bir ülke, iki sistemi" asla kabul etmeyeceğini ve birleşmenin "imkânsız" olduğunu belirterek Çin'e tepki göstermektedir. Tayvan Ulusal Chengchi Üniversitesi'nde 2018 yılında yapılan ankete göre, Çin ile yapılacak bir savaşta nüfusun yaklaşık beşte biri tek bir ölüme tahammülü olmadığını belirterek savaşa tamamen karşı çıkarken, ancak ankete katılanların birçoğu da çıkacak bir savaşta çok fazla sayıda ölümlere bile katlanmayı kabul etmektedir (Chen, 2019).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Asya kıtası tarih boyunca dünya gündemini belirlemiştir. Sahip olduğu yüzölçümünün yanı sıra binlerce yıllık kültürel bir derinliğe sahip olması, dünya nüfusunun önemli bir kısmına ev sahipliği yapması nedeniyle küresel anlamda dünyanın merkezi olarak kabul edilebilir. Bugün Asya'nın sahip olduğu stratejik konum nedeniyle küresel dengelerin belirlendiği yer olarak görülebilir. Jeostratejik ve jeoekonomik açıdan tarih boyunca önemli bir konumda bulunan Asya kıtası bugün bu önemini korumaya devam etmektedir. Çin, Rusya, Japonya, Hindistan, Güney Kore gibi ülkeler Dünya üzerinde alınan ekonomik, siyasal, askeri, sosyal ve kültürel kararlarda kritik rol oynamaktadır. 1990'lı yıllardan itibaren Asya kıtasındaki ekonomik büyüme zamanla askeri, siyasal ve kültürel alanlarda da kendini göstermiştir. Kıta ülkelerinde meydana gelen bu gelişmeler küresel ölçekte sonuçlar doğurmaktadır.

Asya kıtasında yaşanan sınır problemleri aynı zamanda tüm dünyayı ilgilendiren meseleler olarak ortaya çıkmaktadır. Asya kıtasındaki ülkeler arasında yaşanan sınır problemlerinin doğurduğu gergin ve huzursuz ortam başta ekonomik rekabet olmak üzere birçok alanda batılı ülkelerin lehine sonuçlar doğururken Asya ülkelerinin aleyhine sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Sınır problemlerinin çözülmemesi çatışma veya savaşa dönüşmesi bu durumun küresel bir sorun olmasına yol açmaktadır. Bu sorunların doğurduğu çatışma ve savaşlar uluslararası boyutta göç dalgasına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra sınırlarda yaşanan gerilimler ülkelerin silah ve askeri yığınak yapmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum Asya kıtasındaki ülkelerin savunma için yaptığı harcamaların artmasına yol açmakta o ülke vatandaşlarının refah düzeyinin düşmesine neden olmaktadır. Refah düzeyinin düşmesi toplumların ulusal ve uluslararası alanda sosyal, kültürel, bilimsel ekonomik...vb. katkılarının ötelenmesine yol açmaktadır.

Asya kıtasında bölgesel sorunlar, sınır problemleri, etnik problemler, terörizm, ayrılıkçı ve aşırı gruplar ile uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı gibi sorunların çözümü için öncelikle Asya yerelinde çözüm yolları aranmalıdır. Asya kıtasında yaşayanların refah düzeylerini artırmak, kültürel ve sosyal alanda kalkınmalarını sağlamak, ekonomik büyümenin tabana yayılması, halkların onurlu yaşamlarının sağlanması Asya kıtasının geleceği için önemlidir. Bölgesel barış ve istikrarın sağlanması ülkelerin birbirlerine duydukları güvenin artırılması ve aralarındaki ilişkilerin geliştirilmesine bağlıdır. Ülkeler arasında siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, bilimsel ve teknik anlamda iş birliğinin artırılmasına önem verilmelidir. İş birliğinin güçlendirilmesi uluslararası platformlarda ülkelerin etkinliklerinin artmasını ve ortak menfaatlerinin korunmasını sağlayacaktır. Bölgesel barış ve istikrarın sağlanması için

Birleşmiş Milletlerin temel ilkeleri gözetilerek adalet ve hukuk kavramları dikkate alınarak sorunların çözülmesi gerekmektedir. Asya’da ekonomik, siyasal, sosyal kurum ve kuruluşların etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Şangay İşbirliği Örgütü, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü (SAARC), Asya’da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu (APEC) gibi kuruluşların etkin varlığı ortaya çıkan sorunların çözümünde kalıcılık sağlayacaktır. Asya kıtasında gerilimler olduğu sürece ABD ve Avrupalı ülkeler bu kıtada varlıklarını her alanda sürdürmeye imkân ve ortam bulacaklardır. Bugün yaşanan sorunlar Asya kıtasında maddi ve manevi anlamda büyük kayıpların yaşanmasına neden olmaktadır. Sınır sorunlarının çözümlenmesi, kıta ülkelerinin gelişmesi ve kalkınması açısından fırsat doğuracaktır. Bu nedenle sınır sorunlarının milletlerarası hukukun temel prensipleri dikkate alınarak çözülmesi Asya’daki ekonomik kaynakların savaş yerine barışa harcanmasına neden olacaktır.

KAYNAKLAR

Akhiyadov, M. (2019). *Rusya-Japonya Jeopolitik Oyunu ve Kuril Sorunu*. İstanbul: İnsamer

Alagöz, E. A., <http://www.bilgesam.org/incele/864/-cin-ile-amerika-arasinda-var-olmaya-calisan-bir-ada--tayvan/#.XchJwppR2Uk>, adresinden 20.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

Alniak, M. O. (2009). Bölgesel Gücün Gerektirdiği Temel Faktörler ve Entellektüel Altyapı. H. Çomak içinde, *Bölgesel Politikalar* (s. 37). Kocaeli: Umuttepe

Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-in-nufusu-aciklandi/1102035>, adresinden 16.06.2019 tarihinde erişilmiştir.

Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kuzey-kore-lideri-kim-guney-kore-siniri-yakinlarinda-top-atisi-yaptirdi/1654535>, adresinden 25.11.2019 tarihinde erişilmiştir.

Arı, C. T. (1986). *Uluslararası Sistem Teorisi Açısından 1947-1972 Hindistan- Pakistan Çatışmasına Bir Yaklaşım (Yüksek Lisans Tezi)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslan, A., <https://www.stratejikortak.com/2016/04/azerbaycan-ermenistan-catismasi.html> adresinden 03.04.2019 tarihinde erişilmiştir.

Atalay, İ. (2013). *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*. İzmir: Meta

Chen, F. Y. *Are Taiwan's Citizens Willing to Fight Against China?*

<https://thediplomat.com/2019/03/are-taiwans-citizens-willing-to-fight-against-china/> adresinden 08.11.2019 tarihinde erişilmiştir.

Chinapower, <https://chinapower.csis.org/much-trade-transits-south-china-sea/> adresinden 08.07.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA., <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> adresinden 10.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA. , <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/am.html> adresinden 22.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA., <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/aj.html>, adresinden 24.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA., <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pk.htm>, adresinden 25.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA., <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>, adresinden 25.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> adresinden 08.11.2019 tarihinde erişilmiştir.

CIA., <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tw.html> adresinden 08.11.2019 tarihinde erişilmiştir.

Çeltekligil, K. (2012). *1990 sonrası Azerbaycan-Ermenistan ilişkilerinde Dağlık Karabağ sorunu (Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Dsca (2019, 11 11). <https://www.dsca.mil/major-arms-sales/taipei-economic-and-cultural-representative-office-united-states-tecro-f-16cd-block> adresinden 11.11.2019 tarihinde erişilmiştir.

Edgerton, B., <https://globalriskinsights.com/2017/01/5-territorial-disputes-watch-2017/> , adresinden 08.07.2019 tarihinde erişilmiştir.

Euronews. (2019, 06 15). <https://tr.euronews.com/2019/03/03/dort-kez-savasan-hindistan-ve-pakistanin-askeri-gucu-ne> adresinden 15.06.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Ghavam, S. A.-A. (2011). *Globalization and the Third World* . Tahran: Publications of the Ministry of Foreign Affairs.
- Gökmen, M. E. (2006). G.Kore-K.Kore Barış Görüşmelerinin Tarihsel Gelişimi: 1970-2000 Arası, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 79-91
- Güleç, C. (2015). Nagorno-Karabakh Dispute: Why Intractable Conflict for Armenia? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(22).
https://www.msu.edu.tr/GuvenlikStratejileriDergisi/dokuman/GSD_22/GSD_22_Art_1_102015.pdf adresinden alındı
- Gümüşcü, O. (2010). Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Sınır Kavramı . *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 79-104.
- Günel, K. (1997). *Coğrafyanın Siyasal Gücü*. İstanbul: Çantay.
- Güngördü, E. (2010). *Siyasi, Fiziki, Beşeri ve Ekonomik Yönü İle Devletler Coğrafyası*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Harita Genel Müdürlüğü*, https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf adresinden 16.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Hasanov, A., <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-476-20170922571373.pdf> adresinden 22.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Huseynov, T. (2010). Mountainous Karabakh: New paradigms for peace and development in the 21st century. *International Negotiation*, 7-31.
- Hussain, Akmal. “Bangladesh and The Muslim World”, in: Emajuddin Ahamed, (Ed), *Foreign Policy of Bangladesh: A Small State’s Imperative*, Dhaka: Komol Kuri Prokashon, 2004, ss.110-124.
- İlhan, S. (1989). *Jeopolitik Duyarlılık*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kaplan, F. K. (2019). *Değişen Dünya Düzeni Etkisinde Filistin-İsrail Sorunu (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, R. K. (2013). *Asya’da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları*. İstanbul: Bilgesam.
- Khan, M. (2018, 12 15). <https://www.dawn.com/weekly/dmag/archive/060305/dmag6.htm> adresinden 15.12.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Kızıloğlu, S. (2012). İsrail Devleti’nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler ve Siyonizm’in Gelişimi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 35-64.

- Kristof, L. K. (1959). The Nature of Frontiers and Boundaries. *Annals of the Association of American Geographers*, 281.
- Marshall, T. (2018). *Coğrafya Mahkumları*. İstanbul: Epsilon.
- Mehmetçik, H. (2017). *Asya'da yaygınlaştırılmış caydırıcılık*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MFA., https://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/Turkish/ISRAIL%20HAKKINDA%20GERCEKLER.pdf adresinden 16.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- MOD, <https://www.mod.go.jp/e/>, 16.11.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Pathak, S. K. (2014). India's Borders and Cross-Border Issues: Problems and Prospects. *Pentagon Publishers*, 1-18.
- Pekcan, C. (2017). Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Güney Çin Denizi Krizinin Değerlendirilmesi. *ANKASAM | Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 54-80.
- Population, <https://population.un.org/wpp/Download/Probabilistic/Population/> 16.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Projetaladin (2019, 06 17). <http://www.projetaladin.org/holocaust/tr/holokost-tarihi/holokost-temel-bilgiler/what-is-the-holocaust.html> adresinden alındı
- QHA., <http://old.qha.com.ua/tr/turk-dunyasi/azerbaycan-nufusunun-10-milyonu-ne-zaman-gecegeci-aciklandi/173066/> adresinden 17.08.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Rasizade, A. (2011). Azerbaijan's prospects in Nagorno-Karabakh. *Mediterranean Quarterly*, 72-94.
- Read, A., & Fisher, D. (1998). *The Proudest Day: India's Long Road to Independence*. New York: W. W. Norton & Company.
- Sarialioğlu, İ. (2007). *Hindistan Çin İlişkilerinde Tibet Sorunu (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sattar, Y. (2018). *Güneydoğu Asya'nın çatışma bölgelerinde Türkiye'nin varlığı ve etkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

- SDE, <https://www.sde.org.tr/asya/abdden-tayvana-8-milyar-dolarlik-savas-ucagi-haberi-10930>, adresinden 18.08.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Sputniknews., <https://tr.sputniknews.com/asya/201903081038095095-pakistan-hindistan-hint-savas-ucagi-dusuruldu/> adresinden 20.07.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Sputniknews., <https://tr.sputniknews.com/asya/201909201040218373-bir-ulke-daha-tayvan-ile-diplomatik-iliskilerini-kesti/> adresinden 12.11.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Sputniknews., <https://tr.sputniknews.com/infografik/201902071037532365-kuril-adalari-rusya-japonya/> adresinden 02.07.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Tate, C. N. (2006). *Goverments Of The World (North Korea and South Korea)*. Farmington Hills : Thomson & Gale.
- TDK., <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> adresinden 29.10.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Tradingeconomics., <https://tr.tradingeconomics.com/india/gdp-per-capita-ppp> adresinden 15.06.2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL1: http://cografyaharita.com/dunya_siyasi_haritasi.html, adresinden 09/09/2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL 2. <https://gasam.org.tr/hindistanin-cammu-kesmirdeki-70-yillik-istihdam/>, adresinden 09/08/2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL 3. <http://www.tarihsinifi.com/6840/uzak-do%C4%9Fuda%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fma.html/kore-sava%C5%9F%C4%B1>, adresinden 18/10/2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL 4. https://www.koreadmztour.com/dmz/dmz_1_0.asp , adresinden 30/10/2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL 5. <https://www.stratejikortak.com/2016/05/israilin-kurulusu-ortadoguda-istihdam.html>, adresinden 11/08/2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL 6. <https://www.stratejikortak.com/2016/04/azerbaycan-ermenistan-catismasi.html>, adresinden 18/09/2019 tarihinde erişilmiştir.
- URL 7. <https://www.economist.com/the-economist-explains/2017/05/29/what-a-new-agreement-means-for-the-south-china-sea>, adresinden 28/09/2019 tarihinde erişilmiştir.